

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— ..
 Pe 3 luni . . . 7.— ..
 Pe o lună . . . 2.40 ..
 Pentru România și
 străinătate:
 Pe un an . . . 40.— franci.
Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

REDACTIA
 și ADMINISTRATIA
 Strada Zrinyi Nrul 1/a

INSERTIUNILE
 se primesc la admni-
 stratie.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 III.

Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.

ROMÂNUL

Nouii încercări.

De: Vasile Goldiș.

Factori competenți, cât și presa maghiară ne informează că Excelența Sa d. ministru-președinte ungar contele Ștefan Tisza intenționează a reveni asupra încercărilor sale pentru stabilirea raporturilor normale între poporul român și factorii vieții de stat din Ungaria.

Această hotărâre a sa d. prim-ministru ungar, într-o scrisoare din 22 Septembrie a. c., a adus-o la cunoștința Excelenței Sale dlui arhiepiscop și mitropolit Ioan Mețianu. Părintele mitropolit, bine înțeles, n'a putut decât să-l felicite pe d. ministru-președinte de patrioticele sale nizuinți și, foarte corect, a pus în vedere tot concursul său la nobila lucrare.

Acum, se pare, d. ministru-președinte contele Ștefan Tisza este aproape de a oferi soluții concrete la rezolvirea problemei atât de grele, dar tot atât de importante pentru consolidarea și viitorul statului ungar.

Deodată cu izbucnirea războiului crâncen, care i s'a impus patriei noastre, partidul național român din Ungaria și Transilvania și-a sistat orice activitate politică. Recriminările au încetat pentru timpul războiului și poporul român din monarhia austro-ungară a dat încă odată dovada cea mai clasică a credinței sale neclintite față de tron și a iubirii sale de patrie jertfindu-și cu vitejie sângele pe câmpiile de luptă contra vrășmașilor țării. Oricât de mare ar fi fost și ar fi nemulțumirea noastră cu stările obștești din statul, ai cărui cetățeni

suntem, oricât de multe cuvinte am avea să ne plângem chiar în aceste zile ale grelelor încercări de unele manifestări ale presei compatrioților noștri maghiari ori chiar de unele declarații inexplicabile ale unor factori cu mare răspundere în viața statului nostru, noi am înecat durerea și iată am produs acum dovada că în sufletele noastre mai presus de toate durerile noastre, primează înflăcăratul nostru patriotism și strămoșeasca noastră credință față de tron.

Având în vedere aceste stări de lucruri, atât de strălucit grăitoare, contele Ștefan Tisza este de credința, că a sosit momentul psihic, în care încercarea de a mulțumi pe Români statului-ungar poate să aibă șansele reușitei depline.

Nu avem îndreptățirea de a vorbi în numele partidului național român din Ungaria și Transilvania, nici chiar în numele comitetului său central executiv, cu toate acestea suntem convinși că exprimăm sentimentul obștesc al neamului nostru când spunem, că poporul român din acest stat cu absolută sinceritate și fără nici un gând rezervat dorește pacea, mulțumirea și buna înțelegere cu guvernăntii țării sale și cu toate neamurile conlocuitoare.

În situațiunea de acum ni-se impun multe rezerve nu numai fapturii, ci și tâlcuirilor noastre. Nu știm în ce chip d. ministru-președinte contele Ștefan Tisza va încerca să afile soluția fericită pentru încetarea conflictului

dintre poporul român și politica de guvernament a statului ungar, nu putem ști nici poziția ce o va lua față de această nouă încercare comitetul partidului național român, ne știm totuși în drept și simțim datorința de a întâmpina apelul aproape formal al dlui ministru-președinte contele Ștefan Tisza cu avizarea la rezoluția bine cunoscută din 18 Februarie a. c. a comitetului nostru național.

Avem să declarăm deci și acum că „luptând în spirit constituțional cu arme legale pentru asigurarea existenței naționale, a libertății afirmării și dezvoltării politice, culturale și economice a poporului român în cadrele statului ungar și având conștiința comunității de interese între națiunea maghiară și națiunea română, nu mai puțin considerând însemnătatea particulară a neamului românesc pentru situația imperiului austro-ungar, partidul național român are convingerea că deslușindu-se dreptatea și patriotizmul scopurilor său programatic, prin conlucrarea factorilor dirigenți ai monarhiei se va înlătura conflictul între condițiunile de existență națională a poporului român și între politica de guvernământ a statului ungar, practică de la inaugurarea vieții constituționale în anul 1867.”

Sanarea doleanțelor române noi nu o cerem ca o răsplată a patriotismului poporului român. Patriotismul și loialitatea acestui popor este mai presus de orice îndoială, patriotismul și loialitatea noastră nu are condiții și nu este marfă de târguială. Noi suntem însă convinși că stabilirea armoniei între interesele naționale-politice, culturale și economice ale poporului român și între politica de guvernământ a statului ungar este imperativ reclamată prin marile interese de consolidare in-

Din tainele războiului.

— Căi de cazaci. —

Acum vre-o două luni și mai bine cetisem un edict de licitație, din Germania. Era vorba în el, că se vor vinde la meza 5000 de cai căzăcești, căzuți pe mâna oștirii lui Hindenburg, în Prusia răsăriteană. Nu mult înainte de aceea umblaseră prin jurul Aradului ofițeri din Germania, pentru a face mari cumpărături de cai. Armata germană vinde cai, ce-i are, și cumpără cai din țări îndepărtate! Nu înțelegeam toată chestia.

Am dat să câștig informații, dar înzadar. Acuma, din întâmplare, cetesc în o revistă germană de specialitate, prețioase lămuriri, și le traduc. — X.

Când au trecut prin Berlin caii căzăcești, lumea a fost rugată prin afișe, să nu facă șgomot pe stradă și să nu fluture batiste sau văluri, nu cumva caii nedepriși cu astfel de semne, să devină sperioși. Pe urmă s'a mai spus, că acești cai nu sunt de folos artileriei noastre, deoarece ascultă numai de signale și de comandă polonă-rusească.

Pentru psihologia animalelor, în stadiul ei de azi, constatările de mai la deal este o surpriză. Ne mai vorbind de experiențele cavaleriei noastre, în o vreme însăș știința dovedise, după cercetări migăloase, că în general caii nu cunosc signalele. De sigur pricepătorii în ale

cailor, sunt de altă părere, dar aceștia, — se spune — pretuiesc mai presus de realitate, însușirile intelectuale ale cailor. Apoi dacă în adevăr caii se orientează după signale, de ce n'ar fi chip ca ei să se deprindă cu signale noi?! Se știe doar: caii vânduți într'un ținut străin, au învățat repede alte „comandă”. Perty bunăoară, spune cu multă dreptate: „dacă duci un cal din cutare district al Angliei, în alt district, unde se întrebuințează alte cuvinte pentru mănarea și îndreptarea cailor, le învață pe acestea în curând”. Altfel fiind, nici că s'ar putea cumpăra vre-odată cai din străinătate.

Un ziar găsește netrebnicia cailor căzăcești pentru armată în calitatea inferioară a materialului. Scrie: „Câți am cunoscut până azi din caii rusești aduși la Berlin, zău puțină valoare au. Cele câteva perechi, rău hrănite și hodorigite, ce-au tras tunurile rusești Pe-sub-Arini, erau încă elita. Un soi, ce, cu nutreț bun și în grajduri luminoase, curate, se va mai drege, având picioare de fier și fiind răbdurii peste măsură. Restul nu plătește mult. Pony, apoi câțiva cai răniți, alții cu urme de sea pe spate sau ale cururii. Multă grijă le va trebui, înainte de-a putea fi folosiți”.

Cum ne putem aștepta încă la multe transporturi de cai căzăcești... va fi bine să ne ocupăm nițel de ei.

Sunt mulți câni, cari la țară alături de un

stăpân scump la vorbă, fac slujbe nespuse de prețioase, aduși însă la oraș nu fac o parachioară, deoarece îi ameteste șgomotul. Asemenea și caii, crescuți pe câmpiile tăcute și pustii, se vor deprinde foarte anevoie cu învălmășeala străzilor noastre, pline de căruțe.

Căi sălbateci, luptă cu dinții și cu coțitele. De aceea între caii de jumătate sălbatici se găsesc mult mai mulți, cari svârle și mușcă, decât între caii noștri germani, unde ei fac excepție. Adesea, caii de jumătate sălbatici sunt și sperioși. — Bodenscheu” cum s'ar zice — deoarece în stepe lupii stau la pândă ascunși în iarbă. Ori ce pată suspectă pe pământ, deci îi poate scoate din sărite.

Cât e pentru signale, Pfungst, ba chiar și Landrie, au făcut încercări cu bidivii dela cavalerie, constatând, că cei mai mulți nu s'au elintit din loc în momentul, când s'a dat signalul, *dacă călărețul a stat nemiscat*. Cu toate acestea ar fi pripit să constati, că signalele nu le sunt cunoscute.

În practica vieții, călărețul sau vizitiul, deodată cu signalul face și o mișcare. Calul nu înțelege limba noastră, prin urmare, ca rob al deprinderilor, ce e, devine activ, numai dacă urmează dupăolaltă amândouă: signalul și mișcarea.

Ori care vânător pățit știe, că fiarele săl-

Prețul unui exemplar 10 fileri.

la
100
lei

7807
7837
7857
7877
7887
8944
8954
8964
8994
14288
14298
17507
17517
17527
17537
17557
17597
36100
36110
36130
36140

patriei și de raporturile internaționale ale monarhiei austro-ungare.

Nu noi vom zădărnici deci năzuințele împăciuitoare ale Excelenței Sale dlui ministru-președinte contele Ștefan Tisza, ci ne grăbim a exprima convingerea noastră, că partidul național român cu adâncă iubire de patrie și nestrămutată credință față de înaltul tron e gata, în orice moment, a contribui la înfăptuirea păcii naționale bazate pe drept și dreptate, pe încredere împrumutată și pe respectul reciproc de drept și din tot sufletul nostru dorim, ca guvernul Majestății Sale prin acțiuni guverniale să creeze atmosfera indispensabilă unei asemenea înțelegeri. *Tot atunci avem însă patriotica datorință a declara că fără asigurarea condițiilor de existență și dezvoltare națională a poporului român din Ungaria și Transilvania, în veci rămâne zadarnică orice încercare de împăciuire a acestui popor.*

Cu suflet curat și în absolută sinceritate aceasta este întâmpinarea ce i-o facem prețiosului apel al Excelenței Sale dlui ministru-președinte ungar contele Ștefan Tisza.

Scrisoarea contelui Tisza.

Primul ministru ungar, contele Ștefan Tisza, în 22 Sept. n. a trimis mitropolitului român Mețianu din Sibiu, următoarea scrisoare:

„I. P. S. d-le mitropolit, cucernice părinte!

Acele fenomene înălțătoare, cari la erupția războiului impus nouă, atât de splendid au documentat solidaritatea Românilor din patrie cu Monarhia și cu interesele vitale ale națiunii maghiare, au avut continuare îmbucurătoare pe câmpul de luptă, cât și în regiunile locuite de Români.

Sângele compatrioților noștri Români împreună cu al nostru înroșește câmpul de luptă. Și eroismul fraților noștri Români se arată în operațiunile splendide ale armatei noastre. Iar acasă Ungurul și Românul trăiește în înțelegere frățescă încercările vremilor războinice. Dispar toate controversele, amuțește orice frecare. Suntem una în sentimentele sfinte ale iubirei de patrie și ale jertfei patriotice. E acesta un fenomen îmbucurător pentru oricare patriot cu sentimente bune; dar mai cu seamă e îmbucurător pentru aceia cari am fost decenii îndelungate propovăduitorii comunității de interese ale rasei maghiare și române, muncitorii

pentru buna înțelegere, cultivătorii iubirei și încrederii reciproce.

I. P. S. Voastră nu sunteți numai Nestorul clerului român, nu numai capul bisericii gr.-or. române, ci — amăsurat postului de arhiepiscop — predicator drept și muncitor pentru iubire, pace și înțelegere. Știu că cuvântul bucuriei, speranței și încrederii află răsunet în inima P. S. Voastre și va fi înțeles.

Năzuințele mele depuse în interesul încrederii depline și a înțelegerii au fost urmărite de P. S. Voastră nu numai cu simpatie, ci în decursul acelorora nu odată mi s'a părut că simt și mâna ajutoare a P. S. Voastre. Iar când am fost nevoit să le întrerup fără ajungerea scopului atât de mult dorit, P. S. Voastră mi-ați adresat nu numai cuvinte de mulțumire și recunoștință, dar m'ați și îndemnat totodată să năzuiesc și pe viitor, fără să mă desgust și fără să cunosc oboseală, pentru ajungerea acestui scop sublim.

Așa simt că în atmosfera mai curată și mai nobilă a acestor vremuri mari, acum a sosit momentul. Acele sărbători de înfrățire, cari în numeroase comune ale patriei noastre au contopit sufletele Maghiarilor și Românilor într-o singură rugă și o singură hotărâre bărbătească gata de fapte, nu sunt fenomene izolate. Sunt simptomele marelui adevăr, că atunci când am fost așezați în fața problemei de existență, conștiința identității intereselor de existență ale noastre și în consecință iubirea și încrederea reciprocă de camarazi se ridică deasupra oricărei disonanțe, se afirmă cu putere elementară. S'a născut acea stare sufletească, care-i condiția primordială a unui viitor mai bun și mai frumos al nostru. Doar înainte de toate e de lipsă să-i vedem și să-i știm tovarăș, părtași în bine și în rău, frați — pe Români, al căror progres și afirmare le privim cu bucurie sinceră, și cu iubire frățescă le remediem toate neacazurile.

Acum în criză, în clipa pericolului României se arată ca niște frați credincioși. Aceasta o vede, o știe națiunea maghiară și faptul acesta evident va avea roade binefăcătoare pentru interesele materiale și culturale, și pentru afirmarea în orice direcție a românmei. Aceste sunt consecințele automate ale tineretului de acum a Românilor. De fapt în acestea rezidă chezașia unui viitor mai bun. Acestea asigură pe concetățenii noștri Români că pot conta pe simpatia societății maghiare în exercitarea liberă a drepturilor dezvoltate, și pe sprijinul binevoitor al statului în năzuințele lor etnice, așa că într'adevăr se pot simți bine în această patrie.

Aceleași fenomene ne îndeamnă și la mai mult. După aceste fapte ale Românilor vom lua în considerare în măsură mai pronunțată dorințele lor cu privire la instituțiunile de stat.

Mai ales în trei direcții s'au evidențiat aceste dorințe cu ocazia tratativelor: modificarea legii școlare favorabil pentru școlile profesionale, întrebuintarea limbii române înaintea autorităților de stat și, în sfârșit, s'a cerut modificarea noii legi electorale în așa

fel ca să deschidă teren pentru afirmarea politică a concetățenilor noștri Români. În toate trei direcțiile au fost considerate de prea restrânse cadrele punctului meu de vedere adus la cunoștință publică și de aceea nu s'a înfăptuit înțelegerea cinstită, dorită de ambele părți, pentrucă în starea de atunci a spiritelor, am fost nevoit să rămân în acele cadre.

Cred că azi putem merge mai departe fără jignirea punctului de vedere maghiar național și de stat. Putem pune în perspectivă reforma legii școlare în așa fel ca să fie cu considerație la postulatele concetățenilor noștri nemaghiari cu privire la școlile profesionale. Cu dispozițiuni legale putem deschide cale limbii materne în contactul nemijlocit cu autoritățile și, în sfârșit, ne putem îngriji de unele modificări ale unor dispoziții din legea electorală, cari vor așeza pe bază mai echitabilă reprezentanța politică a Românilor din patrie.

Cu acestea se vor rezolva toate chestiunile mai însemnate, cari au stat în trecut în calea înțelegerii depline. Trebuie numai simpatie și preveniență asemănătoare cu a mea și de cealaltă parte, ca să se înlăture și ultimele impedimente ale înțelegerii perfecte. I. P. S. d-le mitropolit! Cred că acum când e fapt împlinit, indiscutabil și public consimțământul fidel și conlucrarea gata de jertfă a Românilor din patrie în aceste zile mari de război și pericol, acum când nime nu mai poate vedea în cuvintele mele cumpărarea jertfelor patriotice deja împlinite, acum când în aceste preveniențe se manifestă recunoștința postumă a națiunii maghiare, simpatia și încrederea meritată pentru fapte, acum a sosit pentru noi, pregătitorii păcii naționaliste și ai contopirii, ora activității.

Inițiativa și răspunderea mă privește. Le iau asupra mea conștiință că trăim momente istorice, a căror atmosferă poate topi metale reci și aspre, turnându-le ziste oricărei încercări de desbinare.

Al I. P. S. Voastre

Tisza, m. p.

RĂSPUNSUL MITROPOLITULUI.

Mitropolitul Mețianu i-a răspuns contelui Tisza următoarele:

„Excelență dle prim ministru!

Primind prețuita scrisoare a Excelenței Voastre din 22 I. c. — grăbesc să-mi exprim bucuria sinceră pentru că Excelența Voastră și guvernul ungar e aplicat să îplinească postulatele vechi și juste ale poporului român, cari formează condiția primordială a fericirii și progresului poporului pe teren cultural.

Recunoștința și simpatia Excelenței Voastre pentru poporul român, care în momentele grele ale încercării a dat dovadă atât de strălucită de credință față de rege și patria comună, a aflat răsunet viu în sufletul meu; la opera nobilă, care țintește cultivarea și garantarea înțelegerii și simpatiei, întind îndatoritor dreapta mea ajutoare, în speranța că opera aceasta va aduce roade bogate și, cu ajutorul lui Dumnezeu, va crea temelia unui viitor mai frumos și mai fericit.

Cu stimă

Sibiu, 23 Sept. 1914.

Ioan Mețianu, mitropolit m. p.

ORDINAȚIUNEA

ministrului de interne ungar despre folosirea colorilor și insigniilor naționale în localuri publice și la prilejuri festive.

Monitorul oficial publică în nr. de Duminecă ordinațiunea dela vale a ministrului de interne ungar, Sándor János, adresată către toate municipiile:

Insuflețirea patriotică care unește într'un sentiment înălțător pe toți cetățenii statului, e un simptom al vremilor istorice. Recunoșcându-se pe rîcoful comun au dispărut toate antagonismele. Toți cetățenii statului s'au unit în sentimentele și voința lor pentru apărarea tronului și a patriei. Fiecare își jertfește pe altarul patriei viața și toată averea cu aceeași dragoste și a dat dovezi, nu cu cuvinte, ci cu fapte, că el voințește să caute și să-și găsească fericirea în această patrie.

Aceasta înălțătoare manifestare a dragostei de patrie și recunoașterea loială a ideii unității de stat exclude chiar și posibilitatea bănuielii, că fiii acestei țări, aparținători singuraticelor naționalități, exprimându-și caracterul lor etnografic și extern, adevă purtând colorile și insigniile lor istorice, ar fi spre fărâmițarea unității statului, sau că ei dovedindu-și acest caracter al lor ar dori să-și manifesteze devotamentul lor față de un alt stat străin și prin aceasta înstrăinarea lor față de statul ungar.

O astfel de purtare, care atinge suveranitatea

batice sunt atente la diferite șgomote, în un mod năspus de rafinat. Ciocănitorea și veve-rița sunt cele mai urgisite fiinte pentru vântură-păduri: răsvrătesc prada când lumea ti-e mai drăoă.

Hotentotii cărmuiesc vitele lor, șuerând. Să fie cai noștri mai tâmpiți decât boui african?

Asemenea omului, caii și câinii nu se simt bine în loc străin. Fie ce-ar fi Englezii, dar că sunt buni pricepători de cai, nu li se poate trage la îndoială. Iar Englezii, cari cumpără cai în Hannover, anume țin argați germani în slujbă, ca să vorbească cu caii.

Caii sufer și ei de *nostalgie*. Ori când te poți aștepta, că fug acasă. Iată câteva întâmplări:

Un plugar de pe insula Basö, lângă Apenrade, vânduse o iapă cu mânăz altui plugar ce locuia pe uscat, pe coastele Schleswigului. A doua zi iapă și mânăz stăteau la ușa vânzătorului. Distanță de doi chilometri au avut să înnoate, pentru a sosi în vechea lor patrie.

Alt caz și mai caracteristic:

S'a vândut un cal de rassa Krosen, în Franța. Peste câteva săptămâni iată-l calul, cu șea și cu frâne franceze, înșpumat și obosit, în grajdul lui din Senne, ce se ținea pe atunci de Lippe-Detmond. S'a aflat mai târziu, că-și trântise călărețul pe pământ mai târziu, că-și trântise spre Rin, până ajunsese iar la „vatra” de mai nainte.

Va să zică trebuie să ne gândim și la fugirea cailor căzăcești.

Lipsurile cailor căzăcești nu sunt recompensate îndeajuns, prin calitățile lor: mulțumirea cu nutreț mai slab și oase de fier în picioare.

Mauritiu Wagner le mai bagă de vină și o „încăpăținare dobitocească”. Probabil, însă, Wagner exagerează. Apucăturile de dresură căzăcească îl desmint. E cunoscută întâmplarea din Silezia de nord:

Un cazac oprește în fața unui birt, pe pământ german. După ce intrase în localul înțesat de lume, calul cade la pământ și își dă suflarea. Cazacul se apleacă asupra lui, plângând și văicărindu-se, că s'a prăpădit, cea din urmă avere a lui. Lumei i se face milă de el, adună bani pentru cazac, iar acesta le mulțumeste de darul bogat, își ia uneltele de pe cal, și trece granița. Dincolo, scoate numai decât o șuerătură. Calul mort... ascute urechile, sare în picioare și o tulsește la stăpân. Vor fi răs una bună amândoi, de prostia lunei darnice.

Nu e mirare că li-e teamă cavaleriștilor noștri, ca, urcând pe cai căzăcești, nu cumva signalele dușmanilor să provoace încurcături în rândurile lor.

firmarea politică a
te trei direcțiile au
cadrele punctului
publică și de aceea
dorită de ambele
spiritelor, am fost

eparte fără jignirea
mal și de stat. Pu-
ii școlare în așa fel
atele concetățenilor
colile confessionale,
de cale limbei ma-
prietățile și, în sfâr-
ficări ale unor dis-
aseza pe bază mai
Românilor din pa-

chestiunile mai in-
lele înțelegerii de-
veniență asemănă-
ca să se înlăture
erii perfecte. I. P.
nd e fapt împlinit,
l fidel și conlucra-
atrie în aceste zile
nime nu mai poate
a jertelor patrio-
aceste preveniente
națiunii maghiare,
tru fapte, acum a
ționaliste și ai con-

este. Le iau asupra
orice, a căror at-
aspere, turnându-le

Tisza, m. p.

LITULUI.

ns contelui Tisza

lenței Voastre din
curia sinceră pen-
ungar e aplicat să
ale poporului ro-
dială a fericirii și
il.

ei Voastre pentru
rele ale încercării
credință față de
et viu în sufletul
ultivarea și garan-
datoritor dreapta
aceasta va aduce
u, va creia teme-
cicit.

mitropolit m. p.

re folosirea co-
localurj publice

al de Duminecă
ului de interne
re toate munici-

este într'un sen-
statului, e un
noscându-se pe-
antagonismele,
sentimentele și
ui și a patriei.
iei viața și toa-
dat dovezi, nu
este să caute și
patrie.

a dragostei de
deci unității de
bănuieții, că fiii
celor naționali-
r etnografic și
nsigniiile lor is-
unității statului,
acter al lor ar
tul lor față de
înstrăinarea lor

e suveranitatea

și integritatea teritorială a statului nu ar tolera-o fără pedepsire nici un stat. Dar nici nu există nici un motiv, că statul să oprească singuraticelor grupe a cetățenilor săi folosirea colorilor, cari sunt exprimarea caracterului lor etnografic și cari în baza tradițiilor și datinilor poporului a devenit obicei și și în trecut au fost folosite; permițând însă că respectiva naționalitate prin aceasta nu ajunge în nici o contradicție cu credința datorită față de ideea de stat.

Simțământul patriotic dovedit în aceste vremuri grele de către naționalitățile statului ungar adevăresc credința necondiționată și alipirea lor față de statul ungar. Intre astfel de împrejurări n'ar fi just, ca să fie ținută în vigoare și pe mai departe opreliștea polițienească privitoare la folosirea astorfel de colorii și insignii, cari nu au alt scop, decât exprimarea caracterului etnografic al singuraticelor naționalități, de sine înțeles permițând, că folosindu-le aceste, își va găsi exprimare și recunoașterea și respectarea ideii de stat ungar, în chip demn și corespunzător însemnătății ei.

Pornind din aceasta atitudine patriotică, declar că naționalitățile, cari trăiesc în statul ungar, pot purta fără nici o piedecă în locuri și la prilejuri publice colorile lor devenite, în urma tradițiilor și datinilor poporului, de fapt naționale, întrucât aceste nu sunt identice cu colorile unui stat străin, folosind în același loc și în același timp, cel puțin în măsură egală, colorile naționale maghiare.

Ordinațiunile anterioare, contrare acestei ordinațiuni, le scot din vigoare.

Sándor János,
ministru de interne.

AMNESTIE.

Maj. Sa monarhul îndemnat de atitudinea credincioasă și jertfitoare, dovedită, la izbucnirea războiului, de către întreaga națiunea ungară, fără deosebire socială sau de naționalitate, l'a îndrumat pe ministrul de justiție, să-l facă propunere pentru amnestierea celor condamnați pt. lesa maiestate sau alte delictive politice precum și pentru sistarea proceselor în curs pentru delictive de această natură. Ministrul de justiție va prezenta M. Sale propunerea în cele mai apropiate zile. Suntem autorizați să constatăm conform hotărârei preagrațioase a M. S. că amnestia se va extinde asupra delictelor de lesa maiestate, asupra delictelor săvârșite în ședința din 21 Martie 1910 împotriva guvernului, precum și asupra delictelor săvârșite în legătură cu luptele dintre clasele sociale și dintre naționalități. (Bud. Tud.)

Statele balcanice și războiul european.

—Un interview al d-lui Take Ionescu.—

Dintr'un important interview acordat de d. Take Ionescu dlui S. Protonotarius, redactor la „Moniteur Oriental” și „La Turquie” din Constantinopol reținem următoarele:

— Am crezut în totdeauna și cred încă, cum că viitorul statelor balcanice nu stă decât într'o strânsă unire între dânsule, fie că această unire ar lua sau nu forma unei confederațiuni. Nici unul din statele balcanice nu-i destul de tare, ca să reziste izolat presiunii marilor Puteri.

Nefiind unite, statele balcanice vor fi pe rînd un instrument în mâinile cutărui sau cutărui dintre marile Puteri, pentru a se paraliza reciproc. Din această cauză am regretat adănc, că Liga balcanică dinaintea războiului din 1912, nu s'a adresat și României. Căci sunt convins, că dacă România ar fi luat parte în primul războiu balcanic, nu am fi avut al doilea.

Am făcut tot ce mi-a stat în putință și am reușit ca să împiedic războiul între România și Liga balcanică în iarna anului 1912—13.

Am riscat atunci toată popularitatea și nu regret că am făcut-o. Am făcut deasemenea tot posibilul ca să evit al doilea războiu, de pe urma căruia, cu toate astea, trebuia să tragem foloase. Am spus-o și am repetat-o Bulgarilor că nu trebuie să-l facă, fiindcă dacă-l încep vom intra și noi. Nu am reușit. În timpul celui de al doilea războiu balcanic, am făcut tot posibilul, ca să se sfârșească cât mai repede cu putință, și când eu conferința din București am făcut sfor-

țări, pe care d-nii Venizelos și Pasieli le cunosc, ca să obțin pentru Bulgaria învinsă cele mai bune condițiuni. Scopul meu era atunci de a ajunge la o nouă înțelegere între toate statele balcanice, dimpreună cu România. Dacă aș fi isbutit, situația ar fi fost astăzi netăgăduit mai bună.

Nici un om cuminte nu ar putea tăgădui că în momentul acesta statele balcanice se paralizază reciproc, ceea ce e o situație păcătoasă.

Nu vă ascund că în conferința dela București neisbutind atât cât ași fi vrut în favoarea Bulgarilor învinși, am încercat să fac ca să le garantăm toți linia Enos-Midia. Probabil că dacă ași fi reușit situația astăzi ar fi mai bună.

Asta nu înseamnă nici o ostilitate din parte-ne, contra Turciei, pe care ași vrea s'o văd prosperă și stăpână a Strămtorilor, dar în același timp o Turcie convinsă că nu trebuie să se mai gândească niciodată la provinciile pierdute în Europa sau în Archipelag, o Turcie liniștită, muncitoare și necutând glorie falșă în niște visuri militare ce nu sunt în interesul ei, ci în acela al altor Puteri, cari nu se gândesc decât la ele și nu la Turcia.

În Oct. 1913 când am isbutit să fac să se încheie pacea între Grecia și Turcia, urmăream aceeași idee a înțelegerii balcanice. La întoarcerea dela Atena am încercat fără succes să pun raporturile greco-turce pe o bază amicală și de încredere, căci sunt convins că interesul bine înțeles al amânduror țărilor stă nu numai în relațiuni amicale, ci chiar într'o alianță. În timpul negocierilor din București, acum două luni, între d. Zaymis și Talaat-bey, mi-am permis să dau aceleași sfaturi de moderație reciprocă.

Cred cu tărie că dacă una din țările balcanice ar profita de acest războiu european spre a face războiu altei țări balcanice, ar săvârși o adevărată crimă în contra intereselor noastre comune. Neînțelegerile ce există — și ele există — între țările balcanice, pot fi rezolvite fără războiu printr'o înțelegere amicală și momentul cel mai bun spre a le rezolvi va fi atunci când la sfârșitul războiului european va fi loc să se schimbe harta Europei.

Statul balcanic, care ar intra în războiu contra altui Stat balcanic ar săvârși nu numai o crimă împotriva interesului său propriu, ci și o prostie.

Soarta și viitorul Statelor balcanice și ale tuturor țărilor mici din Europa nu vor fi rezolvate prin războaie fratricide aici (în Balcani), ci prin marele războiu european, al cărui obiect adevărat e de a se ști dacă Europa va intra într'o eră de dreptate, prin urmare de fericire pentru micile State, sau într'o eră de apăsare, prin urmare de sclăvie mai mult sau mai puțin aurită.

Și cum am crezut totdeauna ca bunul simț și adevărul triumfează până la sfârșit, îmi place să cred, cu toate informațiile alarmante ce-mi vin din fiecare parte, că Statele balcanice nu vor face nebunia de a se război între ele și de a justifica astfel planurile acelor, cari nu cred în vitalitatea micilor națiuni”.

Războiul.

Grecia rămâne neutră.

Roma. — Corespondentul din Atena al ziarului „Corriere della Sera” a interviewat pe d. Venizelos asupra atitudinii Greciei.

Eminentul bărbat politic după ce a reamintit declarația făcută de guvernul elin, cum că Grecia va păstra neutralitatea față de conflictul european, a adăugat, că cu toate că Grecia trebuie să fie gata să-și împlinească în fiecare clipă datoriile sale de aliată față de Serbia, totuș guvernul elin nu crede că pe baza noiei situațiuni ce s'a ivit prin intrarea în acțiune a Turciei, ar fi intervenit față de Serbia, acel casus foederis, care singur ar putea să scoată pe Grecia din neutralitatea sa.

Legăturile noastre cu Turcia — a adăugat d. Venizelos — erau, acum câte-va luni, foarte încordate. Dar acordul survenit în chestia fugărilor greci din Tracia, a ameliorat oare cum situația. Acum însă dureroasa chestiune se deschide încă odată. Mii și mii de Greci au fost ex-

pulzați din Tracia de autoritățile otomane. Grecia tot mai continuă să prezinte plângerile sale guvernului turcesc și speră că bunul său drept va triumfa.

Cât despre atitudinea Bulgariei, d. Venizelos a declarat că de vreme ce Bulgaria rămâne neutră, Grecia nu crede de cuvîntă să ia noui măsuri militare.

Vorbind în sfârșit de chestia Epirului, d. Venizelos a afirmat că Grecia nu are nici o pretenție asupra Valonei.

Situația în Cernăuți.

— Ce scrie „Viața Nouă”. —

Primum la redacție cel mai nou număr al ziarului „Viața Nouă” organul partidului național român, care s'a strămutat dela Cernăuți la Suceava.

Numărul acesta ne aduce următoarele amănunte despre stadiul în care se află Cernăuți:

Prezidentul tribunalului penal din Cernăuți d. Dr. Vasile Iacobovici, care în tot timpul ocupațiunii rusești nu și-a părăsit postul său, a primit dela prezidentul curții de apel în Leov următoarea adresă, în care i se recunosc după cuvîntă meritele ținutei sale bărbătești: „Mă simțesc îndatorat să exprim D-Voastre și celorlalți domni deplina mea recunoștință că n'ați părăsit posturile pe timpul invaziunii. Iar D-v. d-le prezident, trebuie să Vă exprim mulțămia mea, recunoscându-Vă meritul că în împrejurări atât de grele ați condus și conduceți cu mână bărbătească afacerile tribunalului”.

— Știrile răspândite de unele jurnale de peste hotare că orașul Cernăuți ar fi pățimit în urma bombardării din partea Rușilor nu se confirmă. Au căzut asupra orașului de tot numai 8 șrapnele, dintre cari numai 3 au explodat, fără a fi produs daune mai mari și fără să fi pricinuit victime de oameni. Tinta obuzelor dușmanului erau bateriile noastre; asemenea nu este adevărat că bateriile noastre ar fi fost postate pe piața principală a orașului. Atât biserica Parascchivei cât și reședința mitropolitană au fost scutite de obuzele Rușilor.

— Comandantul orașului Cernăuți, căpitanul jandarmeriei Iaskiewicz, a instituit pentru administrarea orașului Cernăuți un comisar în persoana d-lui Dr. Anton Norst, numind totodată un consiliu de administrație care se compune din d-nii cons. aul. i. r. Moritz Barleon, deputatul Dr. Dorimedont Popovici, inspectorul școlar Anton Klym și dentistul Elias Kampelmacher. Aflăm că în momentul din urmă această dispozițiune a fost abrogată, încredințându-se administrația orașului iarăș vechiului consiliu comunal.

Grecia îndemnată la războiu.

București. — Cercurile politice sunt informate că puterile din tripla antantă au provocat Grecia, să declare războiu Turciei. Trupele grecești vor fi în acest caz debarcate la Smirna, sub scutul flotei triplei antante.

Bulgaria se înarmează.

Sofia. — Oficial. — Ministrul de războiu al Bulgariei a cerut dela sobranie votarea unui credit de războiu de 33 milioane.

București. — După o știre din Adrianopol Bulgaria a sistat întreagă circulația trenurilor ei cu Serbia.

Succesele noastre în Serbia.

Budapesta. — Se anunță oficial de pe câmpul de războiu dela sud: Ofensiva noastră ne înălțimea Crna Planina și ținutul ce se găsește spre sud dela Șabat, îndreptată împotriva șanturilor baricadate și întărite cu sârmă ale Sârbilor, avansează mereu. Ieri am cucerit înălțimile dela Mischar, foarte importante din punct de vedere strategic și am făcut 200 de prizonieri. În legătură cu aceste operațiuni am atăcat ieri și la Krupanje pozițiile bine alese și întărite ale dușmanului. Amănunte încă nu se pot comunica. Trupele noastre luptând cu un eroism de admirat au cucerit ieri în atacuri cu baioneta numeroase șanturi de ale Sârbilor și au făcut aproape 1500 prizonieri, au capturat 4 tunuri și 6 mitraliere.

Moralul trupelor noastre e excelent și dispoziția lor ne dă peranță, că și această operațiune grea va progresa în chip favorabil pentru noi.

Budapesta. — (Oficial). — Pe frontul dela sudost lupta a continuat Sâmbătă, întreaga ziua, pe toată linia cu vehemență. Deși dușmanul a opus rezistență foarte energică și a luptat cu deviza: „până la ultimul om!” totuși trupele noastre eroice au ocupat rând pe rând șanturile din ținutul de lângă Krupanj, iar Duminecă dimineața la orele 5 au cucerit în atac cu baioneta punctul important Kostainik, pe care Sârbii îl credeau de inexpugnabil. Numărul prizonierilor și al tunurilor capturate nu-l putem cunoaște încă nici aproximativ. (Biroul de presă al min. de int. ungar).

Situația neschimbată.

Budapesta. — Dela cartierul principal se comunică: Pe câmpul de război dela nord situația e neschimbată. — Höfer, locțiitorul șefului statului major.

Berlin. — Dela cartierul principal se comunică: Ofensiva noastră la Jpres și spre vest dela Lille continuă. In partea vestică a pădurilor dela Argonnes, am cucerit înălțimea de importanță de lângă Vienne le Chateau, pentru care s'a dat luptă săptămâni de zile. Am capturat în această luptă 2 tunuri și 2 mitraliere. Pe frontul dela vest de altcum a fost liniște. Lăsându-se o ceață deasă. De pe frontul oriental n'au sosit știri mai noi. (Biroul de presă al min. de int. ungar.)

Paris. — Germanii își pun toate silințele să cucerească Arras. Ei continuă lupta, fără să ia în considerare pierderile mari, și au ocupat deja suburbiile orașului.

Telegrama M. Sale către Sultan.

Viena. — M. Sa monarhul a adresat sultanului următoarea telegramă:

Turcia prinzând armele pentru onoarea sa, s'a aliat nouă și totodată, a dat expresiune bucuriei sale, că flota turcească luptă cu succes pentru gloria patriei. Faptul că flota turcească a reușit să aibă succes de față în luptă, va fi favorabil pentru succesele armelor noastre.

Sultanul primind cu mare bucurie telegrama M. Sale a răspuns:

Mulțumirea mea e mare, că văd armatele mele luptând împreună cu armatele monarhiei și ale Germaniei. Sper, că Atotputernicul va da biruință armelor noastre.

† Dr. Avram Sădean

Arad, 9 Noembrie.

Din sursă militară, de pe câmpul de războiu din Galiția, ne vine sguduitoarea știre, că figura puternică și entuziastul preparandici noastre din Arad, de totî stimatul și iubitul profesor Dr. Avram Sădean, a căzut pe câmpul de luptă, murind moarte de erou lovit de trei gloanțe de mitralieră.

Profesorul Dr. Sădean moare în mijlocul ostașilor lui cari îl iubeau mult — Românii dela reg. 8 de honvezi din Lugoj — și a camarazilor lui ofițeri, cari cu toții cinsteau în el pe omul datoriei și Românul cinstit și entuziast.

Știrea morții Drului A. Sădean a adus mare durere și jale pentru institutul nostru preparandial din Arad, a cărui podoabă el a fost.

Intreagă societatea română din Arad a primit cu sinceră durere știrea morții Drului Sădean, profesorul bun și omul cinstit.

Dar știrea morții lui a lovit ca trăsnetul inima grațioasei sale soții, fiica părintelui Cimponeriu din Vinga, cu care, se știe, abia a trăit două săptămâni când fu chemat sub drapel.

Și, iată-l, iubitul nostru Sădean a plecat în războiu să moară moarte de erou pentru patrie.

Când deplângem și jelim în mod sincer pierderea acestui prețuit profesor și bun pri-

*ten al nostru, transmitem inconsolabilei sale soții sincerele noastre condoleanțe.
Odihnească în pace!*

INFORMAȚIUNI.

Arad, 9 Noembrie 1914.

D. Demetriu Barđoși, rănit grav în luptele din Galiția acum se află în afara de orice pericol. Aflăm din Viena că pentru eroismul dovedit în fața dușmanului, d. Barđoși a fost înaintat la rangul de **major**.

Din prilejul fetei în sănătoșiri d. maior a trimis administrației ziarului nostru 10 cor. pentru fondul ziaristilor români, iar 5 cor. pentru „Vatra soldaților români”.

Felicitări și mulțumiri.

Legitimi și neligitimi. Germania e fără îndoială țara, în care e cea mai mare purtare de grijă pentru copiii noi născuți. Aceasta e una dintre cauzele atât de însemnatei sporiri a populației germane. Chiar și pentru Germania însă, anul 1912 a fost excepțional. Pe când în anul 1911 au murit 359.923 copii mai mici de un an, în anul 1912 au murit numai 275.571, deci cu 84.351 mai puțin.

Dintre o sută de copii născuți vii, au murit în primul an 14,7 adică la 1000 numai 147. Au murit însă mai mulți băieți, și anume la 100 băieți 16,0, iar la 100 fete numai 13,4.

Încă mai caracteristică e deosebirea dintre copiii legitimi și cei neligitimi. Media e pentru copiii legitimi 13,9 la sută, iară pentru cei neligitimi 23,2 deci aproape doborât.

Intr'unele dn statele Germane deosebirea e chiar mai mare: 26,1 pentru nelegitimi și numai 5,4 pentru legitimi.

Comanda militară din „Raionul Bănatului” cere din motive importante a se sista deocamdată tragerea clopotelor dela bisericile noastre, cari se află în comunele cercurilor pretoriale dealungul Dunărei-de-jos: **Orșova, Moldova-nouă, Biserica-albă și Cubin.** P. Sa d. episcop Dr. E. Miron Cristea a trimis ordin tuturor oșierilor parohiale de pe teritoriul numitelor cercuri pretoriale, în conformitate cu recercarea comisariului reg., că până la alte dispoziții, să nu se tragă la nici un prilej clopotele dela biserică noastră din orașul Biserica-albă și din comunele de pe teritoriul cercurilor pretoriale de mai sus.

Oficiile parohiale să facă pașii de lipsă pentru observarea acestui ordin, spre a evita neplăcerile provenite din eventuale întrelăsări.

Coroane eterne. Medicul din Viena, d. Dr. Lazar Popovici și soția sa **Delia n. Marienescu**, în loc de cunună peritoare pe cosciugul mult regretatei lor mătușe **Sabina Brote**, au dăruit 20 cor. la „Fondul Dr. D. P. Barcianu pentru ajutorarea calfelor (sodalilor) fără de lucru”, al Reuniunii meseriașilor sibiieni. Pentru pios aduce sincere mulțumite, pentru comitet: Victor Tordășianu, președinte.

Împrumut intern. Ministrul de finanțe Ioan Telesky va da în curând în publicitate proiectul pentru un împrumut intern spre scopurile războiului. După acest împrumut statul va da 6 procente și notele de rentă vor fi scutite de dare. Împrumutul se va putea semna numai pe teritoriul Ungariei și al Bosniei și Hertegovinei. Valoarea nominală a notelor rentelor e de 100 cor. și se vor pune în circulație cu un curs de 97,50 cor. Primele cupoane vor fi scadente în Mai 1915.

Societatea de lectură „Ioan Popasu” din Caransebeș despărțământul teologic și-a ținut ședința de constituire în 11 (24) Oct. pentru anul școlar 1914—1915, sub preșidiul dlui profesor Dr. Dimitrie Cioloca, alegând următorul comitet: Vicepreședinte: Iacob Vițian c. III; notar-secretar: George Șdicu c. III; controlor: Sebastian Baianț c. III; vicenotar: Iosif Câmpian c. II; cassar: Iosif Nicolaeviciu c. II; bibliotecar: Valeriu Linca c. II; vicebibliotecar: Traian Columba c. I. Membrii în comisia literară: Mitrofan Ciorei c. III; Martin Hantju c. III; Dimitrie Antal și Virgil Pan c. II; Ioan Penta și Iuliu Popoviciu c. I. Dirigenți de cor: Petru Bancea c. II și Sava Columba c. I.

Ministrul de interne la Brașov. După cum am anunțat la timpul său ministrul de interne **Sândor** a pornit într'un turneu prin Ardeal cercetând spitalele de răniți interesându-se de starea lor precum și de referințele în cari trăiesc. Vineri seara a sosit ministrul la Brașov, venind cu trenul dinspre Sighișoara. Ministrul a fost salutat în hotelul „Coroana” unde a descins, de către d. prefect: contele **Mikes**, primarul: **Dr. Schnell**, consilier de poliție de graniță: **Vajna**, maior de jandarmi: **Imreh**, medic primar comitatens: **Dr. Hantz** și locțiitorul de prefect al poliției **Reinisch**. După convorbirile scurte, pe cari le-au avut cu cei de față ministrul a procedat la inspectarea spitalelor însoțit de comisariul guvernial al Ardealului **Dr. Be-tegh**. Mai întâi a vizitat spitalul militar, unde l'a așteptat medicul-general **Dr. Tschudi** și comandantul spitalului medicul-colonel **Dr. Ungar**, care l'a călăuzit pe ministrul prin salele de răniți. A mai vizitat apoi ministrul toate spitalele de rezervă din oraș interesându-se despre toți răniții și vorbind aproape cu fiecare în parte în limba lui maternă.

Terminându-și vizita ministrul s'a declarat mulțumit cu ce a văzut, exprimându-și totodată mulțumitele conducătorilor spitalurilor precum și doamnelor-surori de caritate pentru buna îngrijire, ce-o dau răniților.

Ministrul a plecat Sâmbătă după amiază către Sibiu via Făgăraș. — (Gaz. Tr.)

Ultima oră.

CHINA IMPOTRIVA JAPONIEI.

Geneva. — „Newyork Herald” află, că guvernul din China pregătește să trimită un ultimatum Japoniei.

GERMANII AU INCEPUT BOMBARDAREA ARMENTIERES.

Constantinopol. — Germanii au început o viguroasă bombardare împotriva Armentierului.

RUSII EVACUIEZA BUCOVINA.

Cernăuți. — Rusii sunt postați pe linia Boian—Noua-Suliță. Ieri au trimis câteva șrapneli împotriva orașului, dar în curând artileria noastră i-a redus la tăcere. Poșta din Cernăuți funcționează netulburată.

IN PRAGUL RUPEREI RAPOARTELOR DIPLOMATICE RUSO-PERSANE.

Copenhaga. — Se comunică din Petrograd: Rusia a somat pe toți supușii ruși din Persia să se întoarcă în țară. În curând va urma ruperea rapoartelor diplomatice dintre Rusia și Persia.

POSTA REDACTIEI.

Petru M. Opincar. Pachete cu haine se pot trimite numai soldaților cu adresa la numeri poștei de campanie publicați în nrul de ieri, Duminecă, la poșta redacției a ziarului nostru.

Ion Costa, inv. Cefa. Dela noi ziarul și se expediază regulat. In baza unui nou ordin ministerial pentru ziarele de toată ziua nu se plătește la poștă nici o taxă. Să atrageți atențiunea conducătorului oficial poștal dela dv. că întrucât în viitor va lua dela dv. taxă pentru ziar, îl vom denunța ministrului.

Emil Isac. S'a trimis la Mociu.

Nedescu George. In ce limbă ne scriți, deoarece nu înțelegem nici un singur cuvânt din scrisoarea dtale? Scrie, te rog, românește ca să te înțelegem. Altcum nu-ți putem nici măcar răspunde la aceea ce, poate, doresti dtă.

Paul Mornăllă, Feldpost nr. 340. Cereți dela „Foala Poporului Român”, Budapest, VII, Ilka-u. nr. 36.

Gr. Forțu, prof. Galați. Textul acelei convenții l'am primit dela Viena. Alte ziare încă l'au publicat. Nu-i garantăm autenticitatea. Salutări cordiale.

Ștefan Malța, Satul-nou. Iți mulțumim pentru cuvintele frumoase ce ni le-ai adresat. Iți dorim grabnică însănătoșare.

George Madescu, Timișoara. Listele ne sosește cu foarte mari întârzieri și cuprind o clăie de nume. Ia-ți osteneală și ceteste-le. Nu vă putem face ceea ce ne cereți.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

Tiparul tipografiei „Concordia” societate pe acții în Arad. — Editor responsabil: prof. VASILE STOICA.